

legendy po zbavení trůnu na počátku 11. století uchýlit do zdejší krajiny, hustě zalesněné s hojností zvěře, a vystavět na území dnešní obce pevný hrad či spíše malou tvrz. Přípomínkou této tvrze měla být hluboká studna, která byla zasypána počátkem devatenáctého století (dnes dům č. 9). První písemná zmínka o obci je z r. 1371. Nejdříve byla zřejmě osídlována západní, později východní část rokle, kolem které se obec rozkládá. Vzhledem k tomuto uspořádání a dřívějšímu charakteru chalup bývala obec připodobňována k Betlému.

Obec a okolní osady přináležely ke svijanskému panství a k farnosti Vlastibořice. Na hřbitov do Vlastibořic byly vypravovány ze Soběslavic i pohřby až do doby postavení vlastního hřbitova v období první republiky – ve třicátých letech dvacátého století. Určité historické vazby byly i k farnosti Loukov, spjaté se sychrovským rodem Rohanů.

V minulosti trpěla obec nedostatkem vody a bývala proto postihována požáry. Celá obec lehla popelem následkem velkého požáru v r. 1705 a z plamenů se těžko vzpamatovávala. Nedostatek vody byl pocíťován především v suchých letech, z nichž jsou v kronice obce zaznamenány zejm. roky 1868, 1873, 1893 a začátek roku 1895 (v červenci téhož roku naopak silná bouře způsobila zaplavení rokle a cest, které byly přívalem vody vymlety). V takovýchto letech musela být voda dopravována odjinud, někdy až od Jizery. Před zavedením vodovodu byly zdrojem pitné vody studny a studánky. V devatenáctém a počátkem dvacátého století byly studny hlavně u větších statků, obecní pumpa byla v rokli pod školou. V obci i blízkém okolí bylo i několik studánek, dnes většinou zaniklých. Po první světové válce se dohodly sousedící obce a založily tzv. Vodovodní družstvo, které se zasloužilo o výstavbu vodovodu. V první dekádě dvacátého století pak byla vybudována i silnice.

V okolí obce průběžně vznikaly v historických dobách další osady, jež správně i katastrálně k Soběslavicím náležely. Název sousedních Padařovic je údajně odvozen od kněze Padařova, který žil v okolních lesích jako poustevník kolem r. 1120. Osada Stráňov dostala údajně jméno od vůdců sirotků a táboritů, kteří se zde ukryli po prohrané bitvě u Lipan v r. 1434.

Dějiny devatenáctého století a celý kraj na východ od Soběslavic významně poznamenala prusko-rakouská válka r. 1866 (bitvy na Jizeře, na Jičínsku, Trutnovsku a u Hradec Králové). Obce se naštěstí příliš nedotkla, projely zde pouze jednotlivé hlídky rakouských husarů a myslivců. Krvavá bitva se však odehrála v Podolí u nedalekých Svijan.

Novodobou historii ovlivňovaly změny celostátní i celoevropské. Po zrušení vrchnostenských úřadů v r. 1848 a jejich náhradě státní administrativou s oddělenou pravomocí politickou, soudní a berní patřily Soběslavice pod soudní okres Český Dub, kam náležely až do r. 1938, kdy došlo k podpisu Mnichovské dohody. Obě světové války a následně padesátá léta dvacátého století zasáhly významně do dějin obce. V posledně uvedeném období došlo, jako ostatně i v jiných obcích, k zatýkání a uvěznění největších sedláků (Josef Šimon, František Mařan). V důsledku změny územního uspořádání státu v r. 1960 přešly Soběslavice z turnovského okresu pod okres liberecký a Severočeský kraj. V r. 1980 byla původně samostatná obec přičleněna k sousednímu Pěncínu. Dne 1. září 1990 získala opět samostatnost. Zařazena je do Libereckého kraje. K obci Soběslavice v současnosti patří osady Padařovice, Stráňov, Klůčky a Kordovka. Obec je členem Euroregionu Nisa a Mikroregionu Jizera. V současnosti má obec 169 obyvatel (z toho 5 obyvatel přesahuje věk 90 let). Pro srovnání, v r. 1890, kdy bylo provedeno k 31. prosinci sčítání lidu v celém

Rakousko-Uhersku, žilo v katastru obce Soběslavice 590 lidí. Dle kroniky zde bylo v daném roce 50 stavení (do r. 1853 – 39 stavení).

V obci se nachází několik historicky významných staveb, především církevních. Nejvýznamnější stavební památkou nejen obce, ale též jednou z architektonicky nejhodnotnějších památek celé oblasti je kaple sv. Jana Nepomuckého. Vystavěna byla v r. 1831, a to na náklady obyvatel obce. Kapli zdobí v čelním výklenku umístěná socha sv. Floriana, pocházející zřejmě z počátku 19. století, dále 2 kamenní andělé a váza. Zvon ve věžičce kaple je z r. 1772.

*Kaple sv. Jana Nepomuckého
v Soběslavicích*

Představuje dílo rokokového zvonařství a ulil jej staroměstský zvonař Jan Kristián Schuncke (1720–1791). Za první světové války nebyl zvon zrekvírován díky odvaze tří obyvatelek obce, které jej ukryly, takže mohl být po válce znovu do věže vrácen. Za druhé světové války byl zvon v r. 1942 sňat a odvezen do Prahy na Maniny jako rekviziční válečná záloha. Naštěstí ušel roztavení a byl vrácen na kapli v říjnu r. 1945. V r. 1964 byla kaple vyhlášena kulturní památkou. V devadesátých letech došlo k dvojímu vloupání do kaple a odcizení tamních soch, které byly naštěstí později nalezeny. Zatím jsou uloženy v deponitářích. Záměrem obce Soběslavice je nechat zhotovit pro kapli jejich kopie a originály uložit v Muzeu Českého ráje v Turnově. V r. 1999 bylo rozhodnuto o celkové opravě kaple, která trvala dva roky. V říjnu 2002 byla kaple znovu vysvěcena p. farářem Miroslavem Maňáskem,

z římskokatolické farnosti Český Dub, kam Soběslavice přináležejí. V r. 2010 byl na zvon nainstalován péčí obce automatický pohon pro zvonění. Zvon se rozeznívá dvakrát denně, ve 12 a 18 hodin. V r. 1928 byl u kaple odhalen pomník na památku obyvatel obce padlých v první světové válce. V kapli jsou jednou až dvakrát do roka slouženy mše s hudebním doprovodem.

Další zajímavou stavbou, i když ne památkově chráněnou, je kaple U Jáníčka. Trojboká stavba pochází původně z r. 1834, údajně vybudována na podnět p. faráře z Vlastibořic, pod které farností Soběslavice v té době patřily. V r. 1929 ji nechal přestavět p. Bohumír Helebrant, duchovní správce v Praze, místní rodák. Stalo se tak při příležitosti tisíciletého výročí mučednické smrti sv. Václava (podle staré liturgie 28. 9. 929, dle novějších výzkumů však zavražděn 28. 9. 935) a dvousetého jubilea svatořečení sv. Jana Nepomuckého (19. 3. 1729). O tom informuje pamětní

Kaple U Jáníčka

deska umístěná na jedné ze tří hlavních stěn kaple. Na dvou ostatních byly ve výklencích umístěny sochy sv. Václava a sv. Jana Nepomuckého, které však byly v devadesátých letech dvacátého století rovněž odcizeny. Náhradou za ně sem byly později umístěny dřevěné sochy uvedených dvou světců, které vytvořil sochař Ivan Šmíd z Nepřívěče. Kaplička byla péčí obce v r. 2006 celkově opravena, za přispění několika sponzorů, a znovu vysvěcena 22. července 2007.

V osadě Padařovice stojí na návsi kaple sv. Jana Nepomuckého, vystavěná péčí obce v r. 1865, obklopená památkově chráněnými lipami. V období první světové války byl zvon z této kaple zrekvírován. Od padesátých let dvacátého století docházelo k pustnutí kaple a teprve v r. 2004 přistoupila obec k úpravám. V r. 2007 byl ulit nový zvon a 19. července 2008 znovu zavěšen do kopule. Do výklenku nad vchodem do kaple byla 17. dubna 2012 umístěna nová – dřevěná socha sv. Jana Nepomuckého z dílny Ivana Šmída. Dne 8. září 2012 byla kaple znovu vysvěcena. Kaple není památkově chráněna.

Z původních architektonicky zajímavých obytných stavení se mnoho nedochovalo. Památkově chráněný je pouze statek č. 18 – U Mařanů, vystavěný v r. 1844, později zvaný dle nového majitele – dědice U Vajsů (rodina původního majitele Václava Mařana byla v padesátých letech dvacátého století ze statku vystěhována). Řadí se mezi patrové roubené statky s pavlačí a zděnou hospodářskou částí tzv. turnovského typu. V dubnu 1992 byl zapsán do Ústředního seznamu kulturních památek České re-

Kaple Padařovice – výklenek se sochou sv. Jana Nepomuckého (Ivan Šmíd)

Kaple Padařovice

publiky. Obdobný statek na protější stráni č. 5 (František Mařan) postihla v důsledku jeho havarijního stavu demolice. K dosud zachovaným selským objektům pojizerského typu, i když památkově nechráněným, patří dům č. 12 – U Tomsů (do r. 2015 udržován Slezákovými), a č. 17 (dnes Vejvodovi). Pouze několik dalších domů má charakter původních chalup (např. Kavanovi). Z veřejných staveb stojí za zmínku budova školy, vybudovaná v r. 1888 (od položení základního kamene až po kolaudaci). Vyučování zde započalo v prosinci 1888 a pokračovalo až do padesátých let dvacátého století. Dnes zde sídlí obecní úřad, dále je zde obecní knihovna, klub místního sboru dobrovolných hasičů a v největší místnosti jsou pořádány příležitostné kulturní akce.

Za obcí byl vybudován ve třicátých letech dvacátého století tehdejšími obyvateli obce a na jejich náklady, na pozemku darovaném panem Šimonem, hřbitov. Dnes je zařazen do kategorie kulturního dědictví venkova jakožto atraktivní kulturní prvek vesnice. Ohraničuje ho ohradní zeď z cihlového zdiva s kovovými a zděnými výplněmi polí. Péčí obce byla provedena celková oprava v r. 2009.

Obec je zasazena do okolní členité krajiny navazující na Chráněnou krajinnou oblast Český ráj. Uvnitř obce i v jejím bezprostředním okolí najdeme zajímavé krajinné prvky, především chráněné stromy. Nejznámější a nejdéle chráněná je Šimonova borovice (*Pinus sylvestris*), která roste v úvozu mezi

Tzv. Pokračovací škola, založená v r. 1920 pro praktické vzdělávání děvčat a chlapců po ukončení povinné školní docházky (v zimních měsících se děvčata učila domácím pracím a chlapci řemeslným pracím potřebným v hospodářství).

Rodinný archiv Slezákových

poli, přibližně 1 km směrem k obci Kobyly. Stáří této nejmohutnější chráněné borovice v kraji je odhadováno na 200 let. Borovice byla bohužel poškozena bleskem, takže koruna od vrchu začala prosychat, v posledním období opět regeneruje. Strom byl vyhlášen za památný jakožto biologicky významný v r. 1993. Mohutný strom lípy malolisté (*Tilia cordata*) roste ve stráni nad obecní požární nádrží – koupalištěm, v bezprostřední blízkosti domu č. 10. Stáří je odhadováno na 200 let. V r. 2009 se však po silné červencové bouři objevila na spodní části kmene podélná trhлина. Následně musel být proveden zásah, při němž došlo ke zkrácení větvi odbornou arboristickou firmou a snížení celkové hmotnosti, který se opakoval v říjnu 2014. Strom byl vyhlášen za památný počátkem r. 2009. Vzhledem podobný jedinec lípy malolisté, zřejmě stejného stáří, roste téměř symetricky přes údolí, u již zmíněného domu č. 12. Tento strom byl v r. 2011 zasažen při bouři bleskem a následný oheň poškodil

částečně dutinu stromu. Pro své stáří a majestátnost by si i tento strom zasloužil zákonnou ochranu. Chráněna je rovněž skupina lip (*Tilia cordata*) u kapličky v Padařovicích. Jejich stáří je odhadováno na 100 – 200 let. Vyhlášeny byly jako památné stromy a součást kulturní památky v lednu 2009. Cenný je rovněž původně hraniční dub (*Quercus robur*) v roklí u Padařovic. Historicky významným stromem, i když ne chráněným a nevyznačujícím se tak vysokým věkem, je lípa malolistá rostoucí proti kapli sv. Jana Nepomuckého ve středu Soběslavic, vysazená jako tzv. lípa svobody na paměť konce první světové války, jakožto symbol samostatnosti Československa.

Pro život každé obce jsou velmi důležité různé spolkové aktivity a společenský život. Jejich rozvoj je historicky spojen s oživením hospodářského života na vesnici v druhé polovině devatenáctého století. V Soběslavicích bylo v r. 1895 schváleno založení Divadelní jednoty Záboj, čímž se rozvinula bohatá činnost ochotnického divadla. Hrál se v hostinci u Šimonů a jeho majitel a starosta obce Jaroslav Šimon hry i režíroval. Po první světové válce došlo k oživení ochotnického divadelnictví, mj. i díky zrušení cenzury. Hrály se i náročnější hry. První z nich byla v r. 1920 hra Jan Vyrava, druhou nastudovanou se stala Jiráskova Lucerna (ta se hrála v přírodním prostředí – v prostoru u dnešního koupaliště). Dobrou odezvu měla i další představení, na která se sjížděli diváci i ze vzdálenějších vesnic. V r. 1908 byl založen spolek Agrární dorost. Soustřeďoval mládež dychtící po vzdělání. Činnost byla zaměřena na získávání znalostí o zemědělství, o pokrokových metodách, o chovu ušlechtilých plemen dobytka apod. Po první světové válce byl založen spolek Dorost. Při setkáních mládeže se četly odborné časopisy, pořádaly se taneční zábavy a plesy. Dorost se později rozšířil o Selskou jízdu. Jízda na koních se stala sou-

Účinkující ve hře *Vyrava*, která se hrála v r. 1920 u Šimonů (rodinný archiv Slezákových)

částí všech slavností, kde dívky vystupovaly ve vlastnoručně ušitých národních krojích. Ve stejném období se oživil i hudební život. Místní muzikanti hráli na tancovačkách, plesech, různých slavnostech, ale i při pohřbech (v té době do Vlastibořic), které doprovázela dechovka.

V životě každé vesnice sehrával významnou úlohu místní učitel. Pan řídící byl nejenom pedagog, ale musel pomáhat a radit i v dalších nejrůznějších oblastech díky svému vzdělání, jaksi samozřejmě, bez finanční náhrady. V Soběslavicích působil koncem devatenáctého století František Farský, který byl též jednatelem hasičského sboru a zasloužil se o vznik Župy poještědské. Po první světové válce se na soběslavické škole vystřídalo několik učitelů (Rataj, Nesvadba, Bursa). Nejvíce se do dění obce zapsal František Bursa. Nacvičoval s dětmi různá vystoupení, organizoval besídky a jednou do roka nacvičoval divadelní představení. Do poslední činnosti se poté, co se oženil, zapojila i jeho manželka Zlata. Pomáhala s nacvičováním, působila jako maskérka, garderobiérka i jako nápověda. Kromě této činnosti, související s funkcí pedagoga,

Soběslavický hasičský sbor v r. 1901 (uchován jako obraz u Kavanů)

choval pan učitel včely a učil péči o ně i žáky. Na zahradě školy nechal vybudovat bazén, kde učil děti plavat. Inicioval u školy zřízení meteorologické stanice a osobně pořizoval požadované denní záznamy. Různé činnosti dokumentoval vlastním fotoaparátem. Jako první ve vesnici vlastnil automobil značky Tatra, s kterým zařizoval i převozy v případě potřeby. Dovedl poskytnout i první pomoc a ošetření při úrazu a to díky svému dvousemestrovému studiu medicíny. Jeho působení v Soběslavicích významně přispívalo ke společenským a dalším aktivitám obce.

V 1887 vznikl Sbor dobrovolných hasičů, který byl společný pro obce Vlastibořice, Kamení a Soběslavice. V r. 1890 pak byl ustaven samostatný Sbor dobrovolných hasičů v Soběslavicích, který přináležel k Župě pojizerské. V r. 1892 byla vytvořena na podnět soběslavických hasičů nová Župa poještědská. Hlavní poslání sboru bylo v době vzniku nesmírně důležité, vzhledem k častým požárům na vesnicích, k čemuž přispívala dřevěná stavení krytá doš-

ky a způsob svícení, i blesk. Od svého vzniku byl hasičský sbor velmi činný i po stránce společenského života v obci. Již v r. 1890 uspořádal svůj první ples, který se stal pak každoroční tradicí. Zástupci sboru se zúčastnili v r. 1891 a 1895 sjezdů Československého hasičstva v Praze. Velkou událostí se stala účast na vítání císaře Františka Josefa I. na turnovském nádraží prvního října 1891. V r. 1898 se konal v Soběslavicích sjezd Župy pojizerské za účasti téměř 300 hasičů ve stejnokrojích. Po první světové válce došlo k oživení spolkových činností. Hasičský sbor v Soběslavicích v tomto směru úzce spolupracoval se spolkem Záboj. K utlumení došlo za druhé světové války, jednak v důsledku potlačování spolkového života českého, včetně nošení symbolů, jednak omezováním přidělů v oblasti materiální (např. benzinu). Po skončení války se činnost sboru znovu oživila. V r. 1953 došlo ke změně názvu – celostátní organizace nesla nově název Československý svaz požární ochrany. Nicméně obsah činnosti se podstatně nezměnil. Soběslavický sbor se úspěšně účastnil různých soutěží a postupně obnovoval své vybavení. Po revolučních změnách v r. 1989 došlo na republikovém sjezdu v r. 1990 k návratu k původnímu označení a k vytvoření Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska. V r. 1997 oslavil Sbor dobrovolných hasičů v Soběslavicích 110. výročí svého trvání (od ustavení společného Sboru s okolními obcemi) a při této příležitosti byla vydána brožurka shrnující historii sboru od jeho založení. Větší oslavy s ukázkou hasičských disciplin a okrskovou soutěží se konaly v květnu 2015 při příležitosti 125. výročí samostatného soběslavického sboru, kdy byla nákladem obce vydána rovněž brožurka zaměřená především na fotografickou dokumentaci. Sbor nadále, kromě svého hlavního poslání, sehrává důležitou úlohu jako iniciátor, organizátor či spoluorganizátor četných společenských akcí v obci. Patří k nim

Hudební skupina Country Stock při koncertu Pod lipami

každoročně pořádané koncerty Pod lipami v Padařovicích na přelomu července a srpna (dechovka – od r. 1995 a country), které přitahují řadu zájemců i z širšího okolí (např. v r. 2015 se zúčastnilo koncertu dechové hudby kolem 270 a koncertu country hudby přibližně 470 zájemců). Další každoroční akcí je prvomájový průvod a následné posezení u koupaliště za hudebního doprovodu přizvané kapely. Příležitostně jsou pořádány koncerty pozvaných skupin a souborů.

Obec organizuje každoročně v březnu sousedské posezení pro důchodce a chalupáře, kde starosta obce informuje o událostech a hospodaření v předchozím roce (Ing. Radko Rys navazuje na tradici starostů ze statku U Šimonů; funkci vykonává od znovuosamostatnění obce v r. 1990).

Nově se ujala tradice zpívání koled u kaple sv. Jana Nepomuckého v předvečer Štědrého dne a putování po okolních roklích na Štědrý den dopoledne. Přímo vzorová je činnost obecní knihovny, s výpůjční dobou jednou v týdnu. Organizovány jsou příležitostně kurzy v různých zájmových dovednostech pro děti i ženy, zpravidla před tradičními svátky a v návaznosti na zvyky s nimi spojenými. Ve spolupráci s hasičským sborem se slaví Dětský den. V posledních letech zaujaly besedy spojené s promítáním (poznatky z cest do zahraničí, zajímavosti regionu) přizvaných hostů i místních obyvatel či chalupářů. Knihovna úzce spolupracuje s Krajskou vědeckou knihovnou v Liberci a má své vlastní webové stránky.

Obecní kroniku vede v posledních letech p. Vladimír Bělohradský z Liberce. Zaznamenává významné události během roku, spolupracuje s pořadatelem jednotlivých akcí a zpracovává roční přehledy o dění v obci. Kromě toho shromažďuje postupně všechny staré dokumenty a dobové fotografie, které s pomocí místních pamětníků identifikuje.

O obci najdeme zmínku a odkazy též v literatuře, a to jak v několika knižních publikacích, zejména z posledních let, tak i v různých článcích i staršího vydání. V r. 2012 vyšla publikace o obci, v r. 2014 kniha o místním obyvateli p. Josefu Vejvodovi, známém motocyklovém závodníkovi (mj. vítězi Velké ceny Brna v r. 1950 a Velké ceny Prahy v r. 1951), pod názvem Řeznická krev (autor je soběslavický obyvatel a iniciátor místních akcí).

Milena ROUDNÁ

Foto: Milena Roudná

Panoramatický snímek obce Soběslavice v barevné příloze: Jiří Bičík

Zdroje:

Ústní informace pamětníků.

Vzpomínky paní L. Slezákové.

Roudná M.: Soběslavice – historie, kulturní a přírodní zajímavosti, lidé. Informica, Praha, 2012, 48 pp. English Summary.

Kronika obce Soběslavice – období 1853–1896. Rukopis.

Státní památkový ústav Liberec: Dokumenty obec Soběslavice.

<http://www.sobeslavice.cz>

<http://www.sobeslavice.knihovna.cz>

V textu zmíněné publikace týkající se obce:

Nohýnek J.: Řeznická krev (Na stopě malého velkého závodníka). Gelton, Nové Strašecí, 2014, 400 pp.

Kol.: Sbor dobrovolných hasičů Soběslavice 1887–1997. Obec Soběslavice, 1997, 12 pp.

Bělohradský V. a kol.: 125 let Sboru dobrovolných hasičů v Soběslavicích (1890–2015). Obec Soběslavice, 2015, text 21 pp. + foto.

Co se povídalo na dračkách

V číslech 3 a 4/2015 jsme uveřejnili články Daniela Rubáše

Jak se žilo ve mlýnech na Zábrdce a Co se povídalo na přástvách.

Dnes otiskujeme volné pokračování tématu.

Slyšme, co vypravovala teta Bobková o bludičkách: Jak víte, jsem z Bohdánkova. Mám tam tatka a mámu a chodím před posvícením na pekařeni. Posvícení bohdánský je o Věch svatejch. Pekli jsme placky celej den. Na večír máma mi jich narovнала plnej pražskej koš a já vesele ubírám se k domovu. U Souškových vrb přepadla mě dymovka taková, že jsem ani volšový křastí